

Інна Григорівна МИКОЛЕНКО

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавська державна аграрна академія,
ORCID ID: 0000-0003-3800-6136

**НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Миколенко, І. Г. Напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарського підприємства в системі підвищення його конкурентоспроможності / Інна Григорівна Миколенко // Український журнал прикладної економіки. – 2021. – Том 6. – № 1. – С. 368 – 374. – ISSN 2415 – 8453.

Анотація

Сучасний стан розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні характеризується низьким рівнем розвитку та використання інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств. Посилення інноваційного потенціалу та ефективне управління всією інноваційною діяльністю сільськогосподарського підприємства вимагає поєднання його кадрових, фінансових та матеріально-технічних ресурсів, а також науково-технічних та інтелектуальних можливостей. Визначено напрями розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств, з-поміж яких створення ефективного механізму управління інноваційною діяльністю сільськогосподарського виробництва на регіональному рівні, здійснення технічного і технологічного переоснащення підприємств, застосування малими та середніми суб'єктами господарювання інтеграційних інструментів, активізація інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, підвищення результативності наукових досліджень, що дозволило обґрунтувати перспективні вектори модернізації існуючого організаційно-економічного механізму розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств сільськогосподарської галузі. Формування заходів ефективної реалізації визначених напрямів вимагає врахування існуючого рівня розвитку науково-технічного прогресу та стану інноваційного потенціалу, специфіки економічного розвитку та особливостей провадження сільськогосподарської діяльності в регіональному аспекті, стану складових виробничої й фінансово-кредитної інфраструктури, перспективності розвитку інтеграційних процесів та ін. Опрацювання і дотримання інноваційної спрямованості інвестиційної діяльності сільськогосподарських товаровиробників обумовлює необхідність застосування процедур стратегічного планування. При цьому вибір подальшої стратегії розвитку має бути адекватним наявному інвестиційному потенціалові підприємства та його співвідношенню з доступними шляхами інноваційного розвитку. Введення таких обмежень та застосування необхідних управлінських процедур стратегічного планування дозволяє сформувати найбільш раціональний інвестиційний портфель підприємства та забезпечити умови для подальшого впровадження виробничо-технологічних, комерційно-збутових та організаційно-управлінських інновацій.

Ключові слова: *інноваційно-інвестиційний розвиток, сільськогосподарські підприємства, конкурентоспроможність, інноваційний потенціалу, стратегічне планування.*

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and International Economic Relations, Poltava State Agrarian University

DIRECTIONS OF INNOVATIVE AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE IN THE SYSTEM OF INCREASING ITS COMPETITIVENESS

Abstract

The current state of development of agricultural production in Ukraine is characterized by a low level of development and use of the innovative potential of domestic enterprises. Strengthening the innovation potential and effective management of all innovative activities of an agricultural enterprise requires a combination of its human, financial and logistical resources, as well as scientific, technical and intellectual capabilities. The directions of development of innovation and investment activity of agrarian enterprises are determined, among which creation of an effective mechanism of innovative management activity of agricultural production at regional level, realization of technical and technological re-equipment of enterprises, application of small and medium business entities of integration tools management, increase of efficiency of scientific researches that has allowed to substantiate perspective vectors of modernization of the existing organizational and economic mechanism of development of innovation and investment activity of the enterprises of agricultural branch. Formation of measures for effective implementation of certain areas requires taking into account the current level of scientific and technological progress and the state of innovation potential, the specifics of economic development and features of agricultural activities in the regional aspect, the state of production and financial infrastructure, prospects for integration processes and others. Elaboration and observance of innovative orientation of investment activity of agricultural commodity producers causes necessity of application of strategic planning procedures. At the same time, the choice of further development strategy should be adequate to the existing investment potential of the enterprise and its ratio with the available ways of innovative development. The introduction of such restrictions and the application of the necessary management procedures of strategic planning allows to form the most rational investment portfolio of the enterprise and provide conditions for further implementation of production and technological, commercial and marketing and organizational and managerial innovations.

Keywords: *innovation and investment development, agricultural enterprises, competitiveness, innovation potential, strategic planning.*

JEL classification: E22; O32; Q14

Вступ

Інноваційні ресурси включають сукупність інформаційних, інтелектуальних, наукових, матеріально-технічних, технологічних, фінансових, кадрових, організаційних та просторових їх складових. Базисом інноваційного потенціалу виступають кадрові, фінансові та матеріально-технічні складові, а також науково-технічні й інтелектуальні можливості підприємства. При цьому посилення інноваційного потенціалу та ефективно управління всією інноваційною діяльністю підприємства можливе при умові поєднання та розвитку всіх перелічених складових. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» одним із стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011 – 2021 рр. визначено, зокрема, технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу [1]. Однак, з огляду на відсутність звітності, яка б містила систематизовану інформацію щодо інноваційної активності сільськогосподарських підприємств, немає можливостей для оцінювання ефективності впровадження нововведень в їх численному масиві, що в підсумку затримує розвиток теорії та методології управління інноваційними процесами в таких підприємствах.

Відповідно до звіту Всесвітньої організації інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization, WIPO), Україна зайняла 45 місце з-поміж 131 країни

світу в загальному рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020» та набрала 37,4 балів зі 100 [2]. В рейтингу інноваційних економік-2020, який склав Bloomberg, Україна в 2020 р. зайняла 56 (з 60 представлених економік) [3]; в рейтингу «Глобальний індекс конкурентоспроможності» (2019 р.) – 85 місце (за 141 досліджуваної країни) [4], у рейтингу IMD World Talent Ranking 2020 (індекс конкурентоспроможності талантів) – 42 місце із 63-х [5].

Приведені дані є свідченням низького рівня використання наукового та ресурсного потенціалу в країні, в зв'язку з чим актуалізується проблема необхідності підвищення інноваційного потенціалу.

Очевидно, на сьогодні існує об'єктивна необхідність впровадження інноваційних розробок в діяльність сільськогосподарських підприємств, які слугуватимуть каталізатором розвитку як таких підприємств, так і агропромислового сектора національної економіки в цілому. Однією із проблем, що гальмує перехід переважної більшості аграрних товаровиробників на інноваційну основу, є брак інвестицій, в тому числі, за рахунок коштів державного бюджету.

В працях В. Андрійчука, П. Гайдуцького, О. Гудзинського, О. Дація, О. Єрмакова, С. Кваші, М. Кісіля, Т. Лепейко, І. Лукінова, Ю. Лупенка, Б. Погріщука, П. Саблука, О. Шпикуляка та ін. висвітлені питання теоретичних та практичних засад інноваційно-інвестиційного забезпечення ефективної діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Однак динамічний економічний розвиток сільськогосподарського виробництва, що супроводжується глобалізаційними та євроінтеграційними процесами, обумовлює необхідність подальших досліджень та пошуку ефективних напрямів формування та розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств та управління ним.

Формулювання цілей статті

Ціллю статті є визначення ключових напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств з врахуванням особливостей існуючого рівня розвитку науково-технічного прогресу та стану інноваційного потенціалу, специфіки економічного розвитку регіонів, стану складових виробничої й фінансово-кредитної інфраструктури, перспектив розвитку інтеграційних процесів тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження

Під потенціалом розуміють максимальну наявність у економічного суб'єкта можливостей, реалізація яких дозволить максимально ефективно виконати певне функціональне завдання. Виходячи з цього, під інноваційним потенціалом матимемо на увазі сукупність наявних та потенційних можливостей підприємства ефективно залучати нові прогресивні технології у виробництво. Такі можливості можуть носити інтелектуальний, матеріальний, фінансовий, кадровий, інфраструктурний характер тощо. Потужністю інноваційного потенціалу підприємства визначається вибір майбутньої стратегії інноваційного розвитку підприємства [6-8].

Загалом, при виборі стратегій інноваційного розвитку економічні суб'єкти керуються співвідношенням наявних і бажаних ресурсів. Так, можливими є стратегії конкурентоспроможної переваги, спрямована на покращення якісних параметрів продукції, що виробляється; стратегія введення інновацій (виробничо-технологічних, організаційних та ін.); стратегія доповнення (чи модернізації) номенклатури продукції; стратегія консолідації чи купівлі тощо. Вибір будь-якої з них визначається наявними у підприємства інноваційними ресурсами. За ринкових умов господарювання вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств вимагає впровадження інноваційної стратегії, здатної забезпечити як швидку адаптацію до змін зовнішнього середовища, так і спроможність ефективно використовувати наявний потенціал підприємства, забезпечуючи таким чином мінімальний рівень витрати. Обрана стратегія інноваційного розвитку буде спрямована на зростання конкурентоспроможності виробленої сільськогосподарської продукції, забезпечення сталої довгостро-

кової позиції підприємства на цільовому ринку та підвищення його економічної ефективності, а застосування логістичних інструментів із синергетичними зв'язками створить сприятливі умови для розвитку підприємства на інноваційній основі.

Низький рівень інноваційно-інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств наразі зумовлений високими комерційними ризиками інвестування їх інноваційної діяльності, а також доволі значними обсягами необхідного фінансування, тривалим періодом їх окупності та суттєвими прогалинами в нормативно-правовій базі, що стосується науково-технічної діяльності. Недосконалість податкової та фінансово-кредитної політики, спеціалізованої інфраструктури ресурсного забезпечення операційної та інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств ще більше демотивують останніх щодо широкого впровадження організаційно-економічних та техніко-технологічних інновацій. Також проблема посилюється з огляду на відсутність платоспроможного попиту на науково-технічну та наукомістку продукцію, що викликано, зокрема, слабким фінансово-економічним становищем підприємств, низьким рівнем бюджетного фінансування, нерівнозначними умовами доступу до комерційних кредитних ресурсів. Реалізація інноваційно-інвестиційних процесів в агровиробництві гальмується з огляду на слабкий рівень розвитку ринку інноваційної продукції, відсутність дієвого організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю, особливо сільськогосподарських товаровиробників малих та середніх розмірів.

Іншим аспектом означеної проблеми є те, що процес створення певної частини науково-технічних та дослідно-конструкторських пропозицій завершується до досягнення ними рівня наукової продукції, готової до впровадження та ефективного використання в процесі основного виробництва товаровиробниками. Дана проблема зумовлена, зокрема, відсутністю компетентних організаційно-економічних структур, зосереджених на дослідженні ринків інноваційної продукції та відповідного попиту на неї.

Також відмічається, що значна частка інноваційно-інвестиційних проектів, вибраних для реалізації в сільськогосподарських підприємствах, не здатні задовільнити вимоги техніко-технологічної, будівельної, екологічної та економічної експертизи. Відповідно до проведених емпіричних досліджень, в переважній частині сільськогосподарських товаровиробників відсутні чи не використовуються елементарні системи показників економічного аналізу, здатні визначити доцільність та ефективність реалізації відібраних інноваційно-інвестиційних проектів. Відсутність керівництва у сільськогосподарських підприємств аналітичного обґрунтування доцільності реалізації таких проектів ускладнює вирішення питань фінансування таких проектів за рахунок банківських кредитів.

Загалом, на думку ряду науковців, проблемами, що гальмують сучасний розвиток науки є: відсутність ефективного механізму управління конкуренцією; низький рівень заінтересованості та вмотивованості сільськогосподарських і переробних підприємств агропромислового комплексу; відсутність достатнього фінансування НДІДКР у сфері агропромислового виробництва; слабка матеріально-технічна база науково-дослідних установ; низький рівень інноваційної активності наукових установ; фактично майже відсутня інтеграція виробництва, науки та освіти, недостатня реалізація наукового потенціалу вищих навчальних закладів аграрного профілю; відсутність єдиної системи зберігання генофонду рослин і тварин; слабкість інформаційно-сервісної афери наукових послуг; відтік молодих, кваліфікованих кадрів в інші сфери економічної діяльності через низьку соціальну захищеність сільського населення; недостатність кадрового потенціалу у гостродефіцитних та пріоритетних напрямках сільськогосподарської науки, зокрема, в галузі поширення наукових розробок і знань [9, 10].

Українські реалії сьогодення такі, що, маючи потужні фундаментальні та технологічні можливості та сформовану науково-виробничу базу, цей інноваційний потенціал не знаходить свого застосування в створенні та реалізації наукових розробок в виробничій та інших видах діяльності. Таким чином, відсутність злагодженого

механізму управління процесом створення і впровадження нововведень, відсутність коштів для його фінансування, низька результативність діяльності наукових установ призвели до формування інноваційного дефіциту.

Зусиллями науковців, що опікувались проблемами розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств, визначено широкий перелік напрямів її розвитку, з-поміж яких найбільш вагомими вважаємо: створення ефективного механізму управління інноваційною діяльністю в сфері сільськогосподарського виробництва на регіональному рівні; здійснення технічного і технологічного переоснащення підприємств; застосування малими та середніми суб'єктами господарювання, включаючи фермерські та особисті селянські господарства, інтеграційних інструментів, зокрема кооперації, що дозволить їм використовувати переваги крупнотоварного виробництва; активізація інноваційної діяльності суб'єктів господарювання; підвищення результативності наукових досліджень.

Дієвими інструментами, здатними забезпечити успіх інноваційно-інвестиційної діяльності, можуть бути вертикальна та горизонтальна інтеграція. Об'єднання малих товаровиробників на кооперативній основі чи їх інтеграція з переробними, заготівельними, ресурсозабезпечуючими та трейтинговими підприємствами здатні розширити відповідні можливості товаровиробників та забезпечити їм економічне зростання.

Посилення значимості науково-дослідних установ, зростання їх відповідальності за результати провадження інноваційної діяльності здатні активізувати інноваційно-інвестиційні процеси в агропромисловій сфері. Поряд з цим інноваційно спрямовані сільськогосподарські товаровиробники потребують державного сприяння в аспектах оптимізації податкових зобов'язань, доступності фінансування інноваційних проектів, забезпечення поінформованості та отримання різноманітних консалтингових послуг.

Узагальнення перелічених пропозицій дозволило обґрунтувати перспективні вектори модернізації існуючого організаційно-економічного механізму розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств: формулювання пріоритетів інноваційно-інвестиційного розвитку; розробка й впровадження системи та технологій управління, відповідної цим пріоритетам; комплексна реалізація стимулюючих заходів; удосконалення методики та розширення інструментарію державної підтримки цільових галузевих інноваційних програм та проектів; створення та розвиток спеціалізованих аграрно-інноваційних центрів на регіональних рівнях.

Накопичений потенціал аграрної науки та демонстрація високого якісного рівня науково-технічної продукції, створеної вітчизняними науковцями відкриває перед сільськогосподарськими товаровиробниками широкі перспективи щодо впровадження в процес виробництва нових сортів рослин та порід тварин, інноваційних технологій та сучасних технічних засобів, а також ефективних новацій організаційно-управлінського характеру. Однак стан ресурсної бази більшості таких суб'єктів господарювання гальмує повноцінне використання цих можливостей.

Об'єктивна основа перелічених векторів підтверджується тим фактом, що більшість дослідників проблематики розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в сільському господарстві акцентують на них увагу. Ми вважаємо їх перспективними з огляду на їх відповідність сучасним економічним реаліям та визначеним пріоритетним цілям інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Реалізація заходів за запропонованими напрямами сприятиме становленню інтелектуально-інноваційних комплексів агропромислових соціально-економічних систем мікрорівня, які можуть об'єднати навчальні, наукові та кредитно-фінансові організації; агроформування різних організаційно-правових форм та форм власності; підприємства інноваційної інфраструктури тощо. На основі об'єднання зусиль такі комплекси матимуть змогу вчасно, швидко та адекватно реагувати на динамічну зміну зовнішнього середовища створювати та виробляти конкурентоспроможну продукцію, здатну задовольняти постійно зростаючі потреби споживачів.

При формуванні заходів ефективної реалізації запропонованих напрямів слід враховувати існуючий рівень розвитку науково-технічного прогресу та стан інноваційного потенціалу, специфіку економічного розвитку та особливості провадження сільськогосподарської діяльності в регіональному аспекті, стан складових виробничої й фінансово-кредитної інфраструктури, перспективність розвитку інтеграційних процесів та ін. Таке розуміння дозволило визначити ключові напрями інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств галузі сільськогосподарського виробництва.

На еволюцію інноваційно-інвестиційної підсистеми аграрного сектора економіки справляють вплив, з одного боку, еволюційний розвиток самого господарського механізму, а з іншого, – процес еволюції продуктивних сил і виробничих відносин, що обумовлює необхідність їх взаємодії та історично підтверджується досвідом існування людського суспільства. В результаті такої взаємодії формується певна інноваційна основа розвитку сільгосптоваровиробників. Виступаючи одним із найважливіших структурних елементів системи господарського механізму аграрної сфери економіки країни, інноваційна підсистема має включати певний набір взаємопов'язаних складових нижчого ієрархічного рівня, спрямованих на створення інновацій і їх трансфер, тобто певного роду інноваційно-інвестиційної інфраструктури.

Проведений аналіз дозволив прийти до висновків щодо необхідності децентралізації державного управління інноваційно-інвестиційним розвитком аграрних підприємств та реструктуризації системи її організаційно-економічного механізму.

Успішна реалізація завдань, здатних забезпечити досягнення цілей в процесі розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, можлива за умов наявності певних базових засад, до яких можна віднести, зокрема, раціональне використання досягнутого інноваційно-інвестиційного потенціалу. Визначення раціональних розмірів останнього вимагає чіткого розуміння економічної природи інноваційно-інвестиційного потенціалу та його структури та забезпечить коректне оцінювання його впливу як на наявний економічний стан підприємства, так і на перспективи його розвитку. Також необхідним вважаємо визначення переліку чинників, що справляють найбільший вплив на інноваційно-інвестиційного капіталу, динаміку його розвитку та тенденції змін. Таким чином, інноваційно-інвестиційний потенціал аграрного підприємства є комбінацією конкретних економічних умов та ресурсів, здатних у своїй взаємодії забезпечити якісну трансформацію його операційної та інвестиційної діяльності шляхом практичного застосування передових здобутків науки і техніки та сприяти досягненню поставлених цілей його соціально-економічного розвитку шляхом забезпечення конкурентоспроможності виробленої продукції на цільових товарних ринках. Такий концептуальний погляд на розуміння інноваційно-інвестиційного потенціалу спрямовує діяльність аграрних підприємств на провадження позитивних змін, трансформацію потенційних можливостей в конкретні практичні досягнення, визначає подальші цілі економічного розвитку та перспективне позиціонування на цільових товарних ринках.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Побудова та успішна реалізація механізму управління формуванням та розвитком інноваційно-інвестиційним потенціалом сільськогосподарських товаровиробників створить умови для прийняття зважених стратегічних управлінських рішень, сприятиме зниженню рівня ризиковості інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, підвищенню ефективності використання наявної ресурсної бази.

Здійснення ефективного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу має базуватись на попередній якісній та реальній оцінці рівня їх інноваційно-інвестиційного потенціалу як в аспекті статичного і динамічного позиціонування. Проведення такої оцінки дозволяє сформуваати адекватне розуміння щодо готовності здійснювати інноваційно-інвестиційну діяльність та її перспективних можливостей; здійснити аналіз виявлених тенденцій та закономірностей економічного

розвитку підприємства взагалі та його інноваційно-інвестиційної діяльності, зокрема, та на цій основі визначити сильні та слабкі сторони підприємства, його недоліки і потенційні можливості з метою прогнозування майбутніх тенденцій та оцінки перспективних динамічних темпів; розробити рекомендації щодо прийняття ефективних управлінських рішень в процесі вибору інноваційної стратегії та формування відповідної політики підприємства, а також з метою визначення механізмів та інструментарію, що сприятимуть успішній реалізації обраної стратегії.

Список літератури

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України № 3715-VI від 08.09.2011. Відомості Верховної Ради України, 2012, № 19-20, ст.166.
2. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL: <https://www.me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb&title=informatsiimaterialischodostanuinnovatsiinoiidialnosti>.
3. Україна опустилася в рейтингу інноваційних економік Bloomberg. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2859436-ukraina-opustilasa-v-rejtingu-innovacijnih-ekonomik-bloomberg.html>.
4. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
5. Україна посіла 42 місце в індексі конкурентоспроможності талантів. URL: <https://investory.news/ukraina-posila-42-misce-v-indeksi-konkurentospromozhnosti-talantiv/>.
6. Красноручський О.О., Руденко С.В. Концептуальні підходи до управління економічним потенціалом аграрних підприємств. Український журнал прикладної економіки. 2016. Том 1. № 3. С. 77–84.
7. Левченко Ю. Г. Сутність та складові інноваційного потенціалу підприємства. Наукові праці НУХТ. 2012. № 43. С. 57–61.
8. Петрович Й.М., Прокопишин-Рашкевич Л.М. Інноваційний потенціал управління організацією: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 184 с.
9. Сенчук І. І. Особливості трансформації ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Український журнал прикладної економіки. 2018. Том 3. № 4. С. 29–34.
10. Підлесецький Г., Товстопят В. Економічні проблеми технічного забезпечення сільського господарства. Економіка України, 2008. № 10. С. 81–87.

References

1. Pro priorytetni napriamy innovatsijnoi diial'nosti v Ukraini. Zakon Ukrainy (2012). [On priority areas of innovation in Ukraine. Law of Ukraine]. No 3715-VI dated september 08, 2011. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2012, no. 19–20, p.166.
2. Informatsijni materialy schodo stanu innovatsijnoi diial'nosti. [Information materials on the state of innovation]. Available at: <https://www.me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb&title=informatsiimaterialischodostanuinnovatsiinoiidialnosti>.
3. Ukraina opustylasia v rejtnhu innovatsijnykh ekonomik Bloomberg. [Ukraine dropped in the ranking of innovative economies Bloomberg]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2859436-ukraina-opustilasa-v-rejtingu-innovacijnih-ekonomik-bloomberg.html>.
4. The Global Competitiveness Report 2019. Available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
5. Ukraina posila 42 mistse v indeksi konkurentospromozhnosti talantiv. [Ukraine ranked 42nd in the Talent Competitiveness Index]. Available at: <https://investory.news/ukraina-posila-42-misce-v-indeksi-konkurentospromozhnosti-talantiv/>.
6. Krasnoruts'kyj, O.O., Rudenko, S.V. (2016). «Conceptual approaches to managing the economic potential of agricultural enterprises». *Ukrainian Journal of Applied Economics*. Vol. 1. no. 3, pp. 77–84.
7. Levchenko, Yu. H. (2012). «The essence and components of the innovative potential of the enterprise». *Naukovi pratsi NUKhT*. no. 43, pp. 57–61.
8. Petrovych, J.M., Prokopyshyn_Rashkevych, L.M. (2010). *Innovatsijnyj potentsial upravlinnia orhanizatsiiei*. [Innovative potential of organization management]. Vydavnytstvo L'viv's'koi politekhniki. Lviv. Ukraine.
9. Senchuk, I. I. (2018). «Features of the transformation of the resource potential of agricultural enterprises». *Ukrainian Journal of Applied Economics*. vol. 3. no. 4, pp. 29–34.
10. Pidlecets'kyj, H., Tovstopiat, V. (2008). «Economic problems of technical support of the whole economy». *Ekonomika Ukrainy*, no. 10. pp. 81–87.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2021 р.